

Entrepreneurial University Development Model for Public Universities of Afghanistan

Naweedullah
Danishyar

Lecturer of Alberoni University, Kapisa, Afghanistan. E-mail: naweed.danishyar@gmail.com

Morteza
Taheri *

Corresponding Author, Associate Professor, Department of Educational Administration and Planning, Faculty of Psychology and Education, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: m.taheri@atu.ac.ir

Hamid
Rahimian

Associate Professor, Department of Educational Administration and Planning, Faculty of Psychology and Education, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: hamrahimian@gmail.com

Samad
Borzoian

Assistant Professor, Department of Educational Administration and Planning, Faculty of Psychology and Education, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: borzooian@atu.ac.ir

ABSTRACT

The entrepreneurial university has an important role in country's economic development. The purpose of this research is to present the entrepreneurial university development model for public universities of Afghanistan. This applied research was conducted based on the systematic grounded theory (SY-GTM). Research participants are professors of Afghan universities. The sampling method in this research is purposeful and theoretical snowball sampling. The data collection continued until reaching theoretical saturation, and theoretical saturation was achieved with the number of 16 people in this research. The data collection tool was a semi-structured interview and the data was analyzed using MAXQDA 22 software. The reliability and validity of the data were opened by observing the participants and reviewing the experts. The results obtained from the research data of open, axial and selective coding processes were analyzed and 847 conceptual reports were classified into 25 associative categories from 16 interviews and finally six models were drawn. Research studies have shown that for the entrepreneurship of Afghanistan's public universities, a set of causal conditions are necessary, the conditions including: relationship between university and industry, commercialization research, and market-based curriculum research. The intervening environmental conditions include: awarding system and entrepreneurial leadership. The implementation of the entrepreneurial university involves these strategies: teaching entrepreneurial skills and promoting the culture of entrepreneurship inside and outside the university. This research is the first step in entrepreneurship of public universities and has helped Al-Beroni University in the field of entrepreneurship.

Keywords: Entrepreneurial university, 3rd Generation university, Public university development, Strategic management.

Cite this Article: Naweedullah, D., Taheri, M., Rahimian, H., & Borzoian, S. (2024). Entrepreneurial University Development Model for Public Universities of Afghanistan. *Technology of Instruction and Learning*, 7(26), 163-186. <https://doi.org/10.22054/jti.2024.79735.1469>

© 2016 by Allameh Tabataba'i University Press
Publisher: Allameh Tabataba'i University Press

Extended Abstract

Introduction

In a knowledge-based economy, the innovation system has a special role, so, the university must play a fundamental role in this case. Because the university acts as a supplier of human capital and a space for designing and bringing to fruition new economic ideas and organizations, and on a higher level, it has the mission of transforming technological innovations into social innovations (Menter, 2024). In this situation, there is a need for entrepreneurship to inject new blood into the economy through creativity, innovation, work, self-confidence and tolerance of ambiguity and take a step towards the economic crisis. One of the strategic and key tools to realize this is the existence of an entrepreneurial university (Audretsch, 2014; Bano and Taylor, 2015). University paradigms can be divided into three categories that includes: educational-based university, research-based university and entrepreneurial university (Compagnucci and Spigarelli, 2020; Wissema, 2009).

Considering the insufficient attention to entrepreneurship in the universities of Afghanistan and on the other hand, the lack of a model to guide the efforts made in this field, the aim of this research is to present the entrepreneurial university development model for the public universities of Afghanistan. In order to achieve the above goal, this research was conducted based on the views of experts in the field of entrepreneurship and educational management, especially faculty members of Kabul Universities and Al-Beroni University, in order to prepare a conceptual framework for the transformation of the second generation university into the third generation, Entrepreneurial University.

Literature Review

Sadeghi et al. (2017) considered the indicators of entrepreneurial structure, entrepreneurial culture, entrepreneurial strategy, entrepreneurial management, and the relationship between the university and the industry as effective factors of entrepreneurial university characteristics. Mohadi and Sepehpanah (2015) in their research: continuous interaction with industry, specialized meetings with industrial owners, creation of science and technology parks in universities and provision of study opportunities in various areas of entrepreneurship have been presented as the most important indicators of an entrepreneurial university. Among the components of entrepreneurial university, incubator, risk financing in university-derived companies have had the greatest impact on the development of Tehran University as an entrepreneurial university (Turkman and Nowrozi, 2016).

Methodology

This applied research was conducted based on the systematic grounded theory (SY-GTM). Research participants are professors of Afghan universities. The sampling method in this research is purposeful and theoretical snowball sampling. The data collection continued until reaching

theoretical saturation, and theoretical saturation was achieved with the number of 16 people in this research. The data collection tool was a semi-structured interview and the data were analyzed using MAXQDA 22 software. The reliability and validity of the data were opened by observing the participants and reviewing the experts.

Results

The results obtained from the research data of open, axial and selective coding processes were analyzed and 847 conceptual reports were classified into 25 associative categories from 16 interviews and finally six models were drawn. Based on the summary of the findings presented in the full tables, the paradigmatic model of the development of the entrepreneurial university in Afghanistan's public universities has been presented with a planning approach.

In the current research, 6 factors were identified in the framework of the development of the entrepreneurial university in Afghanistan's public universities, which is reported in the image above. Based on the findings of the present research, the causal conditions directly affect and lead to the central phenomenon, the development of the entrepreneurial university in Afghanistan's public universities. The central phenomenon affected by strategies and their implementation facilitate the achievement of internal and external consequences. the intervening conditions, while facilitating this flow, can create serious obstacles in the way of realizing the central phenomenon and strategies. In other words, the intervening factors refer to the macro environmental factors of the university and the contextual factors of the current infrastructure and platform.

Conclusion

The results of the analysis showed that among the 16 interview transcripts, 847 codes explain the six main dimensions of the central phenomenon of "presenting the entrepreneurial university development model for Afghan public universities." The formation of the entrepreneurial university in the state universities of Afghanistan is caused by the causal conditions including: entrepreneurship skill training, university connection with industry and society, commercialization of research, creation of creativity and entrepreneurship center in the university, market-oriented curriculum, flexible organizational structure, common vision, university independence and it is the internationalization of the university. Contextual conditions such as: facilities and equipment, constructive interaction with the external environment, standard research, entrepreneurial culture along with the factors of the intervening factors of the macro environment including the obstacles of the entrepreneurial university, strategic planning obstacles, the role of the strategic plan in the development of the entrepreneurial university, reward system and Entrepreneurial leadership can facilitate the occurrence of the phenomenon and prevent its formation. Overcoming these obstacles requires the use of entrepreneurial skills training strategies, reforming the organizational structure of the university, a strategic view, and

a clear vision. , promoting the culture of entrepreneurship and paying attention to quality assurance, the realization of which can lead to internal and external consequences for the university. So this research is the first step in entrepreneurship of public universities and has helped Al-Beroni University in the field of entrepreneurship.

مدل توسعه دانشگاه کارآفرین برای دانشگاه‌های دولتی افغانستان

عضو هیأت علمی گروه مدیریت آموزشی، دانشگاه البیرونی، کاپیسا، افغانستان. رایانامه:
naweed.danishyar@gmail.com

نویده‌الله دانشیار

نویسنده مسئول، دانشیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: m.taheri@atu.ac.ir

مرتضی طاهری *

دانشیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه:
hamrahimian@gmail.com

حمید رحیمیان

استادیار گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه علامه طباطبائی، ایران. رایانامه:
borzooian@atu.ac.ir

صمد برزویان

چکیده

دانشگاه‌های کارآفرین به‌عنوان تولیدکننده دانش و نهاد منتشرکننده آن نقش مهمی در رشد تکنولوژی و اقتصاد کشور دارند. هدف این تحقیق، ارائه مدل توسعه دانشگاه کارآفرین برای دانشگاه‌های دولتی افغانستان است. این تحقیق کاربردی بر مبنای راهبرد نظریه زمینه‌ای سیستماتیک (SY-GTM) و با مشارکت اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های دولتی افغانستان انجام شد. گردآوری داده‌ها تا دستیابی به اشباع نظری ادامه یافت که در این تحقیق به تعداد ۱۶ نفر اشباع نظری حاصل شد. ابزار جمع‌آوری داده‌ها مصاحبه نیمه‌ساختاریافته بود و داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA 22 تحلیل گردید. اعتبار و روایی داده‌ها از دو روش بازبینی مشارکت‌کنندگان و مرور خبرگان تأیید شد. نتایج به‌دست آمده از داده‌های پژوهش در فرایند کدگذاری باز، محوری و انتخابی تحلیل و از ۱۶ فایل مصاحبه، ۸۴۷ گزاره مفهومی در قالب ۲۵ مقوله محوری طبقه‌بندی و در نهایت ابعاد شش‌گانه مدل ترسیم گردید. یافته‌های پژوهش نشان داد برای کارآفرین‌شدن دانشگاه‌های دولتی افغانستان وجود مجموعه‌ای از شرایط علی شامل: ارتباط دانشگاه با صنعت، تجاری‌سازی تحقیقات و نصاب درسی بازار محور ضرورت دارد. این پیشایندها متأثر از شرایط زمینه‌ای از قبیل تحقیقات معیاری و شرایط مداخله‌گر محیطی مانند نظام پاداش و رهبری کارآفرینانه است. تحقق دانشگاه کارآفرین با اجرای راهبردهای آموزش مهارت کارآفرینی و ترویج فرهنگ کارآفرینی، دستاوردهای درون و برون دانشگاهی به همراه دارد. پژوهش حاضر نخستین اقدام برای کارآفرین شدن دانشگاه‌های دولتی افغانستان بوده و به دانشگاه البیرونی در عرصه فرایند کارآفرینی کمک کرده است.

کلیدواژه‌ها: دانشگاه کارآفرین، دانشگاه نسل سوم، توسعه دانشگاه دولتی، مدیریت استراتژیک

استناد به این مقاله: دانشیار، نویده‌الله، طاهری، مرتضی، رحیمیان، حمید، و برزویان، صمد. (۱۴۰۳). مدل توسعه دانشگاه کارآفرین برای دانشگاه‌های دولتی افغانستان. *فناوری‌های آموزشی در یادگیری*، ۷(۲۶)، ۱۶۳-۱۸۶.

<https://doi.org/10.22054/jti.2024.79735.1469>

© ۲۰۱۶ دانشگاه علامه طباطبائی

ناشر: دانشگاه علامه طباطبائی

مقدمه

جامعه کارآفرین به اجتماعی اطلاق می‌شود که کارآفرینی مبتنی بر دانش به‌عنوان نیروی محرکه‌ای برای رشد اقتصادی، ایجاد اشتغال و رقابت‌پذیری در آن شکل گرفته است. در این جامعه، دانشگاه‌های کارآفرین هم به‌عنوان تولیدکننده دانش و هم به‌عنوان نهاد منتشرکننده نقش مهمی دارند (Guerrero & Urbano, 2010; Cai & Ahmad, 2023). پیدایش فناوری‌های نوین، پارادایم‌ها و دیدگاه‌های جدید در آموزش عالی و همچنان تغییر نقش دانشگاه‌ها و تدوین رسالت‌های نوین در آموزش عالی، موجب شده است تا مؤسسات آموزش عالی به تکاپو افتاده و برای پاسخ‌گویی به نیازهای جدید و متغیر کنونی اقدام‌هایی انجام دهند. همچنان در عصری که جهانی‌شدن نقش مهمی را در فرآیندها و تغییرات اجتماعی و اقتصادی بازی می‌کنند، دانشگاه‌ها نیز مسئولیت‌های جدیدی در قبال جامعه در حال تغییر پیدا کرده‌اند (Guerrero et al., 2016; Saha et al., 2023). در یک اقتصاد دانش‌محور، سیستم نوآوری نقش ویژه‌ای دارد و برای ایفای آن دانشگاه به‌عنوان بازیگر کلیدی باید نقش اساسی ایفا کند؛ زیرا دانشگاه به‌عنوان عرضه‌کننده سرمایه انسانی و فضای فیزیکی برای طراحی و به ثمر رساندن اندیشه‌ها و تشکیلات اقتصادی جدید عمل می‌کند و در سطحی فراتر مأموریت تبدیل نوآوری‌های تکنولوژیک به نوآوری‌های اجتماعی را بر عهده دارد (Menter, 2024). در چنین شرایطی به کارآفرینانی نیاز است تا بتوانند از طریق خلاقیت، نوآوری، پشتکار، اعتمادبه‌نفس و تحمل ابهام، خون تازه‌ای در کالبد اقتصاد وارد کنند و گامی مؤثر در جهت بحران اشتغال بردارند. یکی از ابزارهای استراتژیک و کلیدی برای تحقق این امر، وجود دانشگاه کارآفرین است (Audretsch, 2014; Bano and Taylor, 2015).

پارادایم‌های دانشگاهی را دست‌کم به سه دسته شامل دانشگاه آموزشی، دانشگاه پژوهشی و دانشگاه کارآفرین می‌توان تقسیم کرد (Compagnucci & Spigarelli, 2020; Wissema, 2009). تحول آکادمیک کارآفرینی به‌عنوان یک حوزه مطالعاتی پیامدهای عمیقی برای نقش دانشگاه به همراه داشته است. دانشگاه کارآفرین به‌عنوان پایگاهی برای پیشرفت و بهره‌برداری از دانش در راستای پاسخگویی به سومین رسالت دانشگاه یعنی توسعه اقتصادی و اجتماعی، ضمن ادغام آموزش و پژوهش آن‌ها را به سطحی فراتر رهنمون شده است. (Etzkowitz & Zhou, 2023; Etzkowitz, 2004). دانشگاه

کارآفرین دانشگاهی است که هم‌زمان با تأکید بر تولید علم و گسترش مرزهای دانش بشری نسبت به نیازهای آموزشی، پژوهشی و خدمات مشاوره‌ای تخصصی محیط حساس است. این نوع دانشگاه از طریق ایجاد خلاقیت و شیوه‌های تفکر هوشمندانه ضمن پاسخگویی سریع و دقیق به نیازهای افراد، کمک می‌کند تا توانایی تعریف، فرموله کردن و برطرف ساختن مشکلات کسب شود و زمینه برای توسعه پایدار کشور فراهم گردد (Clark, 1998).

تحقق دانشگاه کارآفرین متأثر از عوامل متعدد درونی شامل: کیفیت خدمات، منابع مالی، توانمندی، ساختار سازمانی، فرهنگ سازمانی، سیاست‌های آموزشی و پژوهشی، مدیریت و رهبری و عوامل بیرونی شامل: عوامل زمینه‌ای ملی و منطقه‌ای و بین‌المللی است (صفریان ناوخی و همکاران، ۱۳۹۸). برای تکامل دانشگاه در راستای تحقق دانشگاه کارآفرین باید تحولات درونی در دانشگاه صورت پذیرد. از این رو، نقش مدیریت و نوع دانشگاه، تأثیر مثبتی بر توسعه دانشگاه کارآفرین دارد (Sidrat & Frikha, 2018). همچنین باید تغییرات ساختاری گسترده در نظام آموزش عالی به‌ویژه در ابعاد استقلال، ترکیب و حرفه‌ای‌گرایی صورت گیرد؛ چراکه محیط ساختاری دانشگاه کارآفرین، باید مشوق فضای خلاقیت و هم‌افزایی باشد (نوروزی و همکاران، ۱۳۹۳).

برخی پژوهش‌ها با هدف شناسایی ویژگی‌های دانشگاه کارآفرین انجام شده‌اند. صادقی و همکاران (۱۳۹۷) شاخص‌های ساختار کارآفرینانه، فرهنگ کارآفرینانه، راهبرد کارآفرینانه، مدیریت کارآفرینانه و ارتباط دانشگاه با صنعت را به‌عنوان عوامل اثرگذار برای دانشگاهی با ویژگی‌های کارآفرینانه دانستند. موحدی و سپه‌پناه (۱۳۹۵) در پژوهش خود: تعامل مستمر با صنعت، نشست‌های تخصصی با صاحبان صنایع، ایجاد پارک‌های علم و فناوری در دانشگاه‌ها و تدارک فرصت‌های مطالعاتی در حوزه‌های مختلف کارآفرینی را به‌عنوان مهم‌ترین شاخص‌های دانشگاه کارآفرین مطرح نموده‌اند. در همین راستا یافته‌های پژوهش صمدی میارکلانی و همکاران (۱۳۹۳) نشان می‌دهد ویژگی‌ها و شاخص‌های دانشگاه کارآفرین شامل مؤلفه‌های چشم‌انداز، مأموریت و راهبرد دانشگاه، حاکمیت و اداره دانشگاه، ساختار و طرح سازمانی، چندرشته‌ای و فرارشته‌ای، توانایی نفوذ و توجه به ارزش‌های جامعه، دانش‌آموختگان، انتقال دانش، مرکز رشد، تأمین و حمایت مالی شرکت‌های وابسته به دانشگاه در زمینه خطرهای پیشروی احتمالی، بین‌المللی‌سازی و

در نهایت آموزش کارآفرینانه و آموزش سرمایه‌گذاری، در سطح مناسبی قرار ندارد. یا در برخی موارد به‌رغم برخورداری دانشگاه، مطالعه موردی دانشگاه تربیت مدرس، از فرهنگ‌سازمانی کارآفرینانه، تعامل مستمر با محیط، چشم‌انداز مشترک و راهبرد آینده‌نگر و منابع انسانی از ساختار کارآفرینانه و استقلال مالی مناسب برخوردار نیست (کردنائیج و همکاران، ۱۳۹۱).

این در حالی است که از بین مؤلفه‌های دانشگاه کارآفرین، شاخص مرکز رشد، تأمین مالی مخاطرات در شرکت‌های مشتق از دانشگاه بیشترین تأثیر را در توسعه دانشگاه تهران به‌عنوان دانشگاه کارآفرین داشته‌اند (ترکمان و نوروزی، ۱۳۹۶). همچنین نتایج پژوهش وطن‌خواه و رضایی مقدم (۱۳۹۴) در دانشگاه شیراز بر ایجاد مرکز رشد و پارک‌های علم و فناوری برای حمایت از دانشجویان و استادان در راستای انجام فعالیت‌های کارآفرینانه و تقویت کارآفرینی و نیز ارائه خدمات مشاوره‌ای به دانشجویان برای انجام فعالیت‌های کارآفرینانه تأکید داشته‌اند. روند نهادینه‌سازی کارآفرینی در دانشگاه‌ها نیازمند توجه به ابعاد چندگانه کیفیت دانش‌آموختگان، جذب منابع مالی، قراردادهای پژوهشی، ثبت اختراع، ایجاد کسب‌وکارهای زایشی، ایجاد پارک علم و فناوری، فرهنگ‌سازمانی کارآفرینانه، ساختار سازمانی منعطف، رویکرد کارآفرینانه اعضای هیأت علمی، مدیریت کلان و بازنگری محتوای دروس است (بهزادی و همکاران، ۱۳۹۳؛ خسروی‌پور و زنگنه، ۱۳۹۷).

با عنایت به توجه ناکافی به کارآفرینی در دانشگاه‌های کشور افغانستان و از سوی دیگر نبود مدلی مدون برای هدایت کوشش‌های صورت‌پذیرفته در این زمینه هدف این پژوهش، ارائه مدل توسعه دانشگاه کارآفرین برای دانشگاه‌های دولتی افغانستان است. در راستای تحقق هدف فوق، این پژوهش بر مبنای دیدگاه‌های خبرگان رشته کارآفرینی و مدیریت آموزشی به‌خصوص اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های کابل و دانشگاه البیرونی به‌منظور مهیاکردن چارچوب مفهومی تحول دانشگاه نسل دوم به نسل سوم، دانشگاه کارآفرین، انجام شده است.

روش

این تحقیق کاربردی با استفاده از راهبرد کیفی و به شکل خاص بر مبنای نظریه زمینه‌ای از نوع سیستماتیک (SY-GTM) انجام گرفت. مسئله عدم کفایت الگو برای توسعه دانشگاه

کارآفرین مبتنی بر شرایط و ویژگی‌های زمینه‌ای دانشگاه‌های دولتی افغانستان و نیاز به شناسایی مدل مطلوب از داده‌ها و مفاهیم واقعی و در موقعیت خاص از دلایل استفاده از نظریه زمینه‌ای است.

جامعه موردنظر در این پژوهش شامل اعضای هیأت علمی دانشگاه، خبرگان در زمینه کارآفرینی، مدیران و کارشناسانی بود که سابقه کار در زمینه کارآفرینی و کسب و کارهای موفق داشتند. روش نمونه‌گیری در این تحقیق نمونه‌گیری هدفمند از نوع گلوله‌برفی و نظری بود. مرحله جمع‌آوری داده‌ها تا دستیابی به اشباع نظری ادامه یافت که در این تحقیق به تعداد ۱۶ نفر اشباع نظری حاصل شد. ویژگی‌های شرکت کنندگان پژوهش در جدول ۱ گزارش شده است.

جدول ۱. مشخصات مطلعین کلیدی شرکت‌کننده در مصاحبه

کد	مرتبه	رشته	سابقه	جنسیت	دانشکده	دانشگاه	پست سازمانی
۱	پوهنوال	مدیریت آموزشی	۲۰	مرد	روانشناسی و علوم تربیتی	کابل	رئیس پلان استراتژیک وزارت
۲	پوهنوال	مدیریت آموزشی	۲۵	مرد	روانشناسی و علوم تربیتی	کابل	مدیر گروه، عضو کمیته برنامه استراتژیک
۳	پوهنمل	ریاضی	۱۳	مرد	تعلیم و تربیه	البیرونی	مدیر گروه
۴	پوهنمل	اقتصاد	۱۰	مرد	اقتصاد	البیرونی	رئیس دانشکده
۵	پوهندوی	ژورنالیزم	۱۶	مرد	ژورنالیزم	البیرونی	رئیس دانشگاه
۶	پوهنمل	مدیریت آموزشی	۹	مرد	روانشناسی و علوم تربیتی	کابل	استاد دانشگاه
۷	پوهنمل	مدیریت آموزشی	۱۴	مرد	تعلیم و تربیه	بغلان	رئیس دانشگاه
۸	پوهنمل	ادبیات	۱۲	مرد	ادبیات	بغلان	استاد دانشگاه
۹	پوهنمل	تجارت	۶	مرد	اقتصاد	کابل	معاون دانشکده
۱۰	پوهنمل	جغرافیا	۱۲	مرد	تعلیم و تربیه	البیرونی	مدیر گروه
۱۱	پوهنمل	مدیریت	۱۵	مرد	علوم تربیتی	تعلیم و	عضو هیأت

کد	مرتبه	رشته	سابقه	جنسیت	دانشکده	دانشگاه	پست سازمانی
		آموزشی			تربیه کابل	علمی	
۱۲	پوهنیار	مدیریت آموزشی	۱۴	مرد	علوم تربیتی	تعلیم و تربیه کابل	عضو هیأت علمی
۱۳	پوهنمل	ریاضی	۱۳	مرد	علوم تربیتی	البیرونی	عضو هیأت علمی
۱۴	پوهنمل	اقتصاد	۱۰	مرد	اقتصاد	البیرونی	عضو هیأت علمی
۱۵	پوهندوی	ژورنالیزم	۱۶	مرد	ژورنالیزم	البیرونی	عضو هیأت علمی
۱۶	پوهنمل	روانشناسی	۸	زن	علوم تربیتی	البیرونی	عضو هیأت علمی

ابزار جمع‌آوری داده‌ها مصاحبه نیمه‌ساختاریافته با شش سؤال بازپاسخ اصلی بود. مصاحبه‌ها بین ۳۰ تا ۱ ساعت ۲۰ دقیقه زمان برد و بیشتر در دفتر کار شرکت‌کنندگان انجام شد. برای مثال از شرکت‌کنندگان سؤال شد: «موانع اساسی در ایجاد و توسعه دانشگاه کارآفرین در دانشگاه‌های دولتی افغانستان چیست؟ و یا برنامه‌ریزی استراتژیک چگونه می‌تواند به توسعه دانشگاه‌های کارآفرین کمک کند؟». داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا^۱ ۲۲ تحلیل گردید. مصاحبه‌ها تجزیه و تحلیل شد و سپس بر اساس سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی، مقوله‌ها و کدهای اصلی و فرعی استخراج گردید.

یافته‌ها

پس از کدگذاری و تحلیل داده‌های پژوهش، یافته‌های به‌دست‌آمده بر اساس سؤالات پژوهش و ابعاد نظریه زمینه‌ای با رویکرد سیستماتیک گزارش شده است. پیش از ارائه یافته‌ها گزارشی از فراوانی یافته‌ها در قالب کد ماتریکس^۲ به‌عنوان یکی از ابزارهای دیگر برای مصورسازی فراوانی بخش‌های کدگذاری شده بر اساس کدهای استخراج‌شده به تفکیک هر فایل مصاحبه که همان ستون‌ها در این ماتریس‌ها است برای هر یک از کدهای محوری ارائه شده است.

1. MAXQDA 22
2. matrix code

شکل ۱. توزیع فراوانی کدهای محوری بر اساس خروجی کد ماتریکس ۱۶ فایل مصاحبه

code system	P01	P02	P03	P04	P05	P06	P07	P08	P09	P10	P11	P12	P13	P14	P15	P16	SUM
شرایط عالی ☑																	0
آموزش مهارت کارآفرینی ☑	4	4	2	5			1	2	4	2	7	4		3		1	39
ارتباط دانشگاه با صنعت و جامعه ☑			6	5	4	3	2	2	3		3	1	2	2	1	2	36
تجاری سازی تحقیقات ☑				2	3	3					2			1	1	1	13
مركز خلاقيت و کارآفرینی در دانشگاه ☑	3	2	6	8	1	1	3	4	3	2	5	2	1	2	3	3	49
نصاب درسی بازار محور ☑	1		2	1	2	1	1	1		1		1	1	1	1	1	14
ساختار سازمانی متعلق ☑	2		2			1	1			2	2	3	2	2	2	3	22
چشم انداز مشترک ☑	4	1	11	4	4	3	2	2	3	2	7		2	4	2		51
استفلاات دانشگاه ☑	3		3		2	2	9	1	1		2		2			1	26
بنی المثلّی شدن دانشگاه ☑	6	2	3	1	2	3	3	1	5	2	3		1	3	2		37
تجارب موفق بین‌المللی ☑	1											1	1		1	1	5
شرایط زمینه ای ☑																	0
امكانات و تجهیزات ☑			1							1			1			1	4
بودجه لازم برای آموزش عالی ☑		1	1	1	1	1				1	2	3		1	1	2	15
قوانین و مقررات حمایت از کارآفرینی ☑			1								1		3			1	6
مل سازمانده و مشارکت با محیط بیرونی ☑			1								1	1				1	4
ریسک پذیری ☑						1					1						2
سرمایه گذاری روت آموزش ☑		1		1	1	2	1	2			1						9
تحقیقات همکار ☑				1	3		4		1		1		2	1	1		14
طرح برنامه استراتژیک کارآفرینی ☑			1	1				2						1			5
فرهنگ کارآفرینی ☑		1	3		1		1	1	1		2	3		3	1	2	19
پدیده محوری ☑																	0
شرایط مناسبه کر ☑																	0
مواجه دانشگاه کارآفرین ☑	5	5	10	8	9	6	5	14	8	9	13	5	8	6	3	4	118
مواجه برنامه بریک استراتژیک ☑										5	1	1		1	3	1	12
استراتژیک در توسعه دانشگاه کارآفرین ☑	1	5	2	3	1	7	5	3	4	4	2	5	1		3	6	52
همکاری با دانشگاه های بین الملی ☑		1	1	1	1		1					1	1				7
شایسته سالاری ☑					2		1						1	1			5
سیاست ها و مداخلات دولت ☑												2					2
نظام پاداش و تشویق ☑		1		1				1				2		1	1	1	8
رهبری کارآفرینانه ☑	2		2	2	1	1		1	2	3				1	1		16
راهبرد ها ☑														1	1		0
رهبری و کادر متخصص ☑					1		1	1									3
آموزش مهارت کارآفرینی ☑	4	4	2	5			1	2	4	2	7	5		2		3	41
اصلاح ساختار سازمانی دانشگاه ☑			2	2					1		2	2		2	1	1	14
بیت و چشم انداز دانشگاه با کارآفرینی ☑	4		2	1	1		1	1		1	1			1		1	14
صلاح برنامه درسی با رویکرد کارآفرینی ☑							1	1	1	2			2		1	2	10
نگاه استراتژیک و چشم انداز روشن ☑					2		1						1	1			5
توسعه زیرساخت ها ☑					1				1			2	2			1	7
ترویج فرهنگ کارآفرینی ☑	2		1	1	1			1			1	3		8	1	1	19
توجه بیشتر به تضمین کیفیت ☑	1		2			1	1				2	1		1			0
یاسدها ☑																	0
درون دانشگاهی ☑																	0
ایجاد مرکز کارآفرینی در دانشگاه ☑						1					1		1	1	1		5
بموج عملکرد و افزایش کارایی ☑				1					1		3	1				1	7
توسعه برنامه های آموزشی ☑		1										1					3
استفلاات دانشگاه ☑			1						2		1		1	2	1		8
ارتقای کیفیت و اعتبار دانشگاه ☑	1					1	2										4
ترویج بیشتر تحقیقات کاربردی ☑			1						1	1	1						4
بنی المثلّی شدن دانشگاه ☑		1	3	1		1	1						1		1		11
ارتقاء ظرفیت منابع انسانی ☑	1		1	3		3	2	1			2				1	1	13
بیرون دانشگاهی ☑																	0
بیت نیروی انسانی کارآفرین و مؤثر ☑				1	1		1	1		1	1			2			8
اشغال زایی ☑	4	1	4	1							1			3		1	15
رشد و توسعه اقتصادی ☑	3		1	3	2	1	2	1						3		1	17
افزایش همکاری و ارتباط با صنعت ☑		1	1	4		2	1	1	2	2	3	2	2	2	3	2	28
باسمکویی به نیاز های جامعه ☑				2	1	1			2				2	1			9
ن نقش و جایگاه دانشگاه در جامعه ☑							1				1					1	3
Σ SUM	53	34	78	69	47	46	56	47	50	43	83	51	42	62	37	49	847

بر اساس شکل بالا در قسمت کد ماتریکس، هریک از کدهای محوری بر اساس هریک از ستون‌ها در این ماتریس که بیانگر فایل مصاحبه هستند، مقدار فراوانی را بر اساس یک عدد یا مربع نمایش می‌دهد. هریک از مربعات یا اعداد که دارای اندازه یا مقدار بزرگ‌تری هستند، بدین معناست که آن کد محوری از سوی آن فرد مصاحبه‌شونده بیشتر مورد تأکید و اشاره بوده است. همچنین در سطر پایین معروف به سطر جمع (sum)، مقدار بخش‌های کدگذاری شده برای کدهای محوری هریک از کدهای انتخابی در قالب یک عدد مقداری گزارش شده است. همچنین این مقدار به‌صورت جمع کل فراوانی‌های

هریک از بخش‌های کدگذاری شده برای هریک از کدهای محوری به تفکیک در ستون سمت راست حاصل جمع گزارش شده است.

شرایط علی^۱: شرایط علی یا شرایط مقدم به رخدادها، وقایع و اتفاق‌هایی اطلاق می‌گردد که به وقوع یا رشد و گسترش پدیده محوری می‌انجامد. به بیان دیگر، شرایط علی به شرایطی گفته می‌شود که عامل اصلی به وجود آورنده پدیده محوری باشند (استراوس و کوربین، ۲۰۰۸). در پژوهش حاضر، در پاسخ به سؤال ۱: «ویژگی‌ها و مؤلفه‌های اصلی دانشگاه کارآفرین در دانشگاه‌های دولتی افغانستان چیست؟» شرایط علی مطرح شده است.

جدول ۲. مقوله‌ها و مفاهیم مربوط به شرایط علی دانشگاه کارآفرین

مقوله‌ها	مفاهیم	فراوانی
آموزش مهارت	برگزاری سمینار جهت توسعه مهارت‌های کارآفرینی	۱۱
کارآفرینی	برگزاری کارگاه‌های کارآفرینی برای دانشجویان	۱۰
ایجاد شرکت‌های زایشی دانشگاهی (Academic Spin-offs)		۳
ارتباط دانشگاه با	داشتن تفاهم‌نامه با صنایع مختلف	۹
صنعت و جامعه	ایجاد استارت‌آپ‌ها و شرکت‌های نوپا	۷
	موجودیت یک نظام اقتصادی پویا	۳
تجاری‌سازی تحقیقات	تبدیل دانش به سرمایه	۱۰
	مالکیت فکری	۳
داشتن مرکز خلاقیت و	ایجاد بخش تحقیق و توسعه در دانشگاه	۵
کارآفرینی در دانشگاه	ایجاد مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری	۶
	تشویق استادان و دانشجویان به کارآفرینی	۱۰
	حمایت از ایده‌های جدید دانشجویان و استادان	۱۴
نصاب درسی بازار	تخصصی‌شدن دانشگاه‌ها و نصاب درسی آن	۴
محور	آموزش نتیجه محور و بازار محور	۳
ساختارسازمانی منعطف	قوانین انعطاف‌پذیر در محیط دانشگاه	۱
	ایجاد شبکه‌های ارتباطی درونی بین کارمندان دانشگاه	۹
	ساختار غیرمتمرکز و انعطاف‌پذیر	۴
	ارتباطات همه‌جانبه افقی و عمودی بین اساتید و کارمندان	۲

مقوله‌ها	مفاهیم	فراوانی
چشم‌انداز مشترک	برنامه استراتژیک مؤثر در جهت توسعه دانشگاه کارآفرین	۱۴
	تدوین استراتژی از پائین به بالا	۲
	حمایت از چشم‌انداز دانشگاه از سوی وزارت علوم و رهبری	۱۶
	چشم‌انداز رهبری و افراد ذیصلاح در دانشگاه	۶
استقلال دانشگاه	استقلال مالی و بودجه کافی برای تحقیقات و مسائل کارآفرینی	۹
	استقلال علمی ایده‌پردازی و ارائه نظرات به صورت آزادانه	۵
	استقلال در تحقیق و انتخاب موضوعات مطابق نیاز جامعه	۱
	استقلال در تدریس و روش‌های مؤثر تدریس در دانشگاه	۲
	استقلال در آزادی بیان، نگارش کتاب، مقاله و تفکر انتقادی	۱
بین‌المللی شدن دانشگاه	الگوپردازی از دانشگاه‌های برتر جهان	۱۵
	رقابت‌پذیری بین دانشگاه‌ها و صنایع مختلف	۵
	ایده پردازی و خلاقیت در دانشگاه	۴
	عملکرد تیمی و گروهی	۵
	تجارب موفق بین‌المللی در عرصه کارآفرینی	۵

بر اساس یافته‌های جدول فوق، کدهای محوری برای شرایط علی ۹ مورد گزارش شده که عوامل مؤثر در توسعه دانشگاه کارآفرین را نشان می‌دهد. کدهای محوری علی: آموزش مهارت کارآفرینی، ارتباط دانشگاه با صنعت و جامعه، تجاری‌سازی تحقیقات، داشتن مرکز خلاقیت و کارآفرینی در دانشگاه، نصاب درسی بازار محور، ساختار سازمانی منعطف، چشم‌انداز مشترک، استقلالیت دانشگاه و بین‌المللی شدن دانشگاه را در برمی‌گیرند.

شرایط زمینه‌ای^۱: زمینه مجموعه خاص ویژگی‌های مربوط به پدیده محوری است، یعنی مکان رخدادها یا اقدامات مربوط به یک پدیده در طول یک دوره زمانی را نشان می‌دهند. زمینه بیانگر مجموعه خاص شرایطی است که درون آن راهبردهای کنش/واکنش صورت می‌پذیرد (استراوس و کوربین، ۱۳۸۵). در جدول زیر شرایط زمینه‌ای شکل‌گیری دانشگاه کارآفرین ارائه شده‌اند.

جدول ۳. مقوله‌ها و مفاهیم مربوط به شرایط زمینه‌ای دانشگاه کارآفرین

مقوله‌ها	مفاهیم	فراوانی
امکانات و تجهیزات	بودجه لازم برای آموزش عالی	۱۳
	منابع مالی	۲
تعامل سازنده و مشارکت با محیط بیرونی	طرح و اجرای قوانین و مقررات حمایت از کارآفرینی	۶
	ارتباط نزدیک دانشگاه با صنایع مختلف	۴
	ایجاد پارک صنعتی در محیط دانشگاه	۲
	سرمایه‌گذاری روی آموزش و تحقیقات	۹
تحقیقات معیاری	ایجاد مراکز تحقیقاتی در دانشگاه و خارج از دانشگاه	۳
	تحقیق فرا رشته‌ای بین اساتید دانشگاه و دانشجویان	۲
	ترویج بیشتر تحقیقات کاربردی نسبت به تحقیقات بنیادی	۵
فرهنگ کارآفرینی	ترویج خلاقیت و نوآوری بین دانشجویان و اساتید دانشگاه	۵
	طرح برنامه استراتژیک کارآفرینی	۱۴
	کار تیمی	۵

بر اساس یافته‌های جدول فوق، چهار مقوله امکانات و تجهیزات، تعامل سازنده و مشارکت با محیط بیرونی، تحقیقات معیاری و فرهنگ کارآفرینی شرایط زمینه‌ای توسعه دانشگاه کارآفرین را شکل می‌دهند.

عوامل مداخله‌گر^۱: شرایط مداخله‌گر یا عوامل تعدیل‌کننده که در تحقیقات کیفی معروف به موانع نیز هستند، به شرایط ساختاری مربوط به راهبردهای کنش/کنش متقابل پدیده محوری اشاره دارد. آن‌ها تسهیلگر یا محدودکننده راهبردهایی هستند که درون یک زمینه خاص قرار دارند. این شرایط در جدول زیر ارائه شده‌اند.

جدول ۴. مقوله‌ها و مفاهیم مربوط به شرایط مداخله‌گر دانشگاه کارآفرین

مقوله‌ها	مفاهیم	فراوانی
موانع دانشگاه کارآفرین	موانع آموزشی (آموزش سنتی، نصاب درسی سنتی)	۱۶
	موانع تحقیقی	۴
	موانع مالی، کمبود بودجه و ناامنی برای سرمایه‌گذاران	۲۳
	کمبود نیروی متخصص انسانی و فرار مغزها	۱۶

1. intervening conditions

مقوله‌ها	مفاهیم	فراوانی
	کمبود زیرساخت‌ها و امکانات فیزیکی	۱۱
	موانع ساختاری، مقررات و بوروکراتیک	۱۷
	موانع سیاسی و سیاست‌گذاری	۱۳
	موانع فرهنگی، تبعیض و قوم‌پرستی	۱۳
موانع برنامه‌ریزی استراتژیک	تدوین غیرواقع‌بینانه برنامه	۱
	عدم تحلیل دقیق شرایط محیطی	۱
	دخیل نساختن ذینفعان در فرایند برنامه استراتژیک	۲
	تدوین برنامه استراتژیک از بالا به پائین	۲
	عدم ارزیابی برنامه استراتژیک و دریافت بازخورد	۴
نقش برنامه استراتژیک در توسعه دانشگاه کارآفرین	چشم‌انداز و مأموریت مشخص	۵
	تعیین اهداف مشخص	۹
	تحلیل محیطی به‌صورت SWOT	۱۲
	تعیین راهبردها	۶
نظام پاداش و تشویق	شایسته‌سالاری	۵
	سیاست‌ها و مداخلات دولت	۲
	رهبری و کادر متخصص	۸
رهبری کارآفرینانه	سبک رهبری مشارکتی	۸
	تشویق استادان و دانشجویان به کارآفرینی	۱۰
	حمایت از طرح و برنامه‌های جدید و خلاقانه	۶

بر اساس یافته‌های جدول فوق، یافته‌های ناظر به شرایط مداخله‌گر شامل پنج مقوله موانع دانشگاه کارآفرین، موانع برنامه‌ریزی استراتژیک، نقش برنامه استراتژیک در توسعه دانشگاه کارآفرین، نظام پاداش و تشویق و رهبری کارآفرینانه می‌شود.

مقوله محوری^۱: بر اساس مدل سیستماتیک نظریه زمینه‌ای، تمام مقوله‌ها و عوامل ذکرشده گرد پدیده محوری معنا پیدا می‌کنند. پدیده محوری می‌تواند خود موضوع مورد مطالعه باشد. پدیده محوری این پژوهش که سایر ابعاد علی، مداخله‌گر و زمینه‌ای به‌واسطه آن شکل می‌گیرند «مدل توسعه دانشگاه کارآفرین در دانشگاه‌های دولتی افغانستان» شناسایی شد.

1. central phenomenon

راهبردها^۱: راهبردها به مدیریت، اداره کردن، انتقال دادن یا پاسخ دادن به پدیده اصلی تحت مجموعه خاصی از شرایط مشاهده‌شده، توسط کنشگران اشاره دارند. کنش/کنش متقابل ویژگی‌های معینی دارد: نخست ذاتاً جریان داشته و فرایندی است. ازاین‌رو می‌تواند برحسب جنبش یا تغییر در طول زمان مطالعه شود. دوم کنش و کنش متقابل هدف محور است یعنی در پاسخ به مدیریت پدیده انجام می‌شود. ازاین‌رو از طریق راهبردها و تاکتیک‌ها روی می‌دهد. سوم کنش/کنش متقابل شکست‌خورده هم اهمیت دارد چراکه در کنش/کنش متقابل، شرایط مداخله‌گر هم باید بررسی شود (استراوس و کوربین، ۱۳۸۵، ص. ۱۰۵). در پاسخ به سؤال ۶ پژوهش: «برای توسعه دانشگاه‌های دولتی افغانستان چه پیشنهادها و راهکارهای دارید که این دانشگاه‌ها بتواند با برنامه‌ریزی مناسب توسعه یابد و تبدیل به یک دانشگاه کارآفرین شوند؟» راهبردها در جدول زیر ارائه شده‌اند.

جدول ۵. مقوله‌ها و مفاهیم مربوط به راهبردهای دانشگاه کارآفرین

مقوله‌ها	مفاهیم	فراوانی
آموزش مهارت کارآفرینی	آموزش مهارت‌های خلاقیت و نوآوری	۱۹
	برگزاری سمینار جهت توسعه مهارت‌های کارآفرینی	۱۱
	برگزاری کارگاه‌های کارآفرینی برای دانشجویان	۱۱
اصلاح ساختار سازمانی دانشگاه	ساختار غیرمتمرکز	۴
	ارتباطات همه‌جانبه افقی و عمودی بین اساتید و کارمندان دانشگاه	۸
	همسویی مأموریت و چشم‌انداز دانشگاه با کارآفرینی	۱۴
نگاه استراتژیک و چشم‌انداز روشن	چشم‌انداز روشن	۱
	مأموریت مشخص و واقع‌بینانه	۵
	ارائه دروس میان‌رشته‌ای	۶
	اصلاح برنامه درسی با رویکرد کارآفرینی	۴
	توسعه زیرساخت‌ها	۷
ترویج فرهنگ کارآفرینی	ایجاد کسب‌وکارهای دانشجویی	۳
	ارتقای نوآوری و خلاقیت	۷
تضمین کیفیت	ارزیابی مداوم برنامه‌های استراتژیک دانشگاه	۶
	ارائه بازخورد از افراد ذی‌دخل و ذی‌صلاح برای توسعه دانشگاه کارآفرین با رویکرد برنامه‌ریزی استراتژیک	۳

بر اساس یافته‌های جدول فوق، راهبردهای اصلی شامل آموزش مهارت کارآفرینی، اصلاح ساختار سازمانی دانشگاه، نگاه استراتژیک و چشم‌انداز روشن، ترویج فرهنگ کارآفرینی و تضمین کیفیت می‌شوند.

پیامدها^۱: پیامدها، به برون‌دادها یا نتایج کنش/واکنش اشاره می‌کنند. مقوله‌های پیامدی نتیجه و حاصل راهبردها در رویارویی با پدیده و یا به‌منظور اداره و کنترل کردن پدیده اصلی هستند (استراوس، کوربین، ۱۳۸۵). پیامدها، خروجی‌های حاصل به‌کارگیری راهبردهاست (دانایی‌فرد و امامی، ۱۳۸۶). در ادامه پیامدها در قالب جدول زیر ارائه شده است.

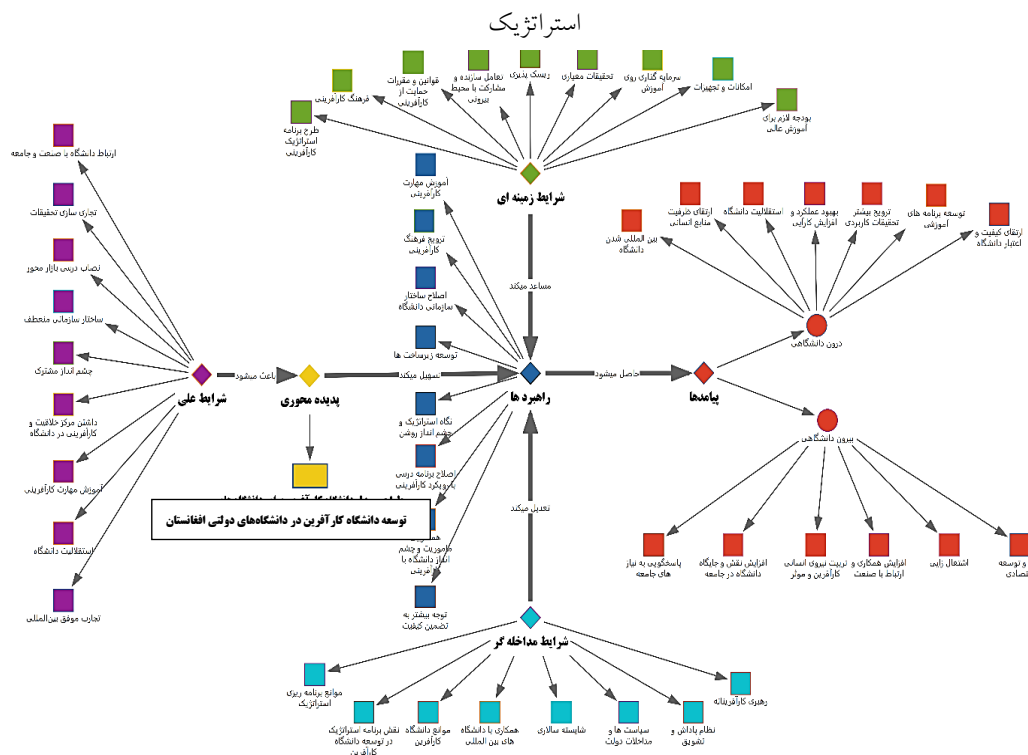
جدول ۶. مقوله‌ها و مفاهیم مربوط به پیامدها دانشگاه کارآفرین

مقوله‌ها	مفاهیم	فراوانی
درون دانشگاهی	ایجاد مرکز کارآفرینی در دانشگاه	۵
	بهبود عملکرد و افزایش کارایی	۷
	توسعه برنامه‌های آموزشی	۳
	استقلال دانشگاه	۸
	ارتقای کیفیت و اعتبار دانشگاه	۴
	ترویج تحقیقات کاربردی	۴
	بین‌المللی‌شدن دانشگاه	۱۱
برون دانشگاهی	ارتقای ظرفیت منابع انسانی	۱۳
	تربیت نیروی انسانی کارآفرین و مؤثر	۸
	اشتغال‌زایی و کاهش بیکاری	۱۲
	ایجاد شرکت‌های دانشگاه بنیان Spinoffs Company	۳
	رشد اقتصاد دانش‌بنیان	۱۷
	افزایش همکاری و ارتباط با صنعت	۱۸
	کاهش فاصله بین دانشگاه و بازار	۶
	تقویت بخش خصوصی	۴
	پاسخگویی به نیازهای جامعه و افزایش نقش و جایگاه دانشگاه در جامعه	۱۲

بر اساس یافته‌های جدول فوق پیامدها که نتیجه نهایی عوامل علی، راهبردها، عوامل زمینه‌ای و شرایط مداخله‌گر هستند در دو مقوله پیامدهای درون دانشگاهی و پیامدهای برون دانشگاهی منعکس می‌شوند.

طراحی الگوی پارادایمی: بر اساس تجمیع یافته‌های ارائه شده در جداول فول مدل پارادایمی توسعه دانشگاه کارآفرین در دانشگاه‌های دولتی افغانستان با رویکرد برنامه‌ریزی ارائه شده است. درواقع، با طراحی مدل زیر، به سؤال اصلی تحقیق «مدل توسعه دانشگاه کارآفرین برای دانشگاه‌های دولتی افغانستان با رویکرد برنامه‌ریزی استراتژیک چگونه است؟» پاسخ داده شده است.

شکل ۲. مدل توسعه دانشگاه کارآفرین در دانشگاه‌های دولتی افغانستان با رویکرد برنامه‌ریزی

در پژوهش حاضر ۶ عامل در قالب چارچوب توسعه دانشگاه کارآفرین در دانشگاه‌های دولتی افغانستان با رویکرد برنامه‌ریزی استراتژیک شناسایی گردید که در

تصویر فوق گزارش شده است. بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، شرایط علی روی پدیده محوری، توسعه دانشگاه کارآفرین در دانشگاه‌های دولتی افغانستان با رویکرد برنامه‌ریزی استراتژیک، به‌طور مستقیم تأثیر گذاشته و به آن منتج می‌شود. پدیده محوری متأثر از راهبردها و اجرای آن‌ها حصول پیامدهای درونی و بیرونی را تسهیل می‌کنند. فرایندهای فوق در خلأ رخ نمی‌دهند و شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر ضمن تسهیل این جریان می‌توانند موانع جدی در مسیر تحقق پدیده محوری و راهبردها به وجود آورند. به عبارت دیگر عوامل مداخله‌گر به عوامل محیطی کلان دانشگاه و عوامل زمینه‌ای همان زیرساخت و بستر فعلی اشاره دارند.

ابرواژگان: یکی از ابزارهای مهم در نرم‌افزار مکس کیودا، ابزار ابرواژگان است. با استفاده از این ابزار می‌توان، کدهایی که دارای فراوانی زیادی در تحقیقات کیفی بوده را شناسایی و به میزان اهمیت آن پی برد. خروجی ابزار ابرواژه بر اساس شانزده مصاحبه کدگذاری شده و یافته‌ها به‌دست آمده در شکل زیر ارائه شده است.

شکل ۳. ابرواژه مقوله‌ها و مفاهیم شکل دنده دانشگاه کارآفرین در کشور افغانستان

بر اساس یافته‌های جدول فوق، از میان کدهای استخراج شده، بیشترین فراوانی مربوط به دانشگاه، کارآفرینی، دانشگاه کارآفرین، برنامه‌ریزی استراتژیک، توسعه، کارآفرین بوده که در نقطه ثقل هرم کلمه دانشگاه کارآفرین قرار دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف ارائه مدل توسعه دانشگاه کارآفرین برای دانشگاه‌های دولتی افغانستان انجام شد. داده‌ای پژوهش طی سه مرحله کدگذاری باز، محوری و انتخابی تحلیل شدند. پس از پایان کدگذاری، کدهای مشابه کنار یکدیگر قرار داده شدند تا درباره نحوه ترکیب و تلفیق کدهای مختلف جهت تشکیل مضامین پایه تصمیم‌گیری شود. در گام بعدی، ماهیت هر مضمون پایه به‌طور دقیق‌تر شناسایی شده و نام مناسب برای مضامین انتخاب شدند. پس از شناسایی و نام‌گذاری مضامین پایه، مضامین سطح بالاتر یعنی مضامین سازمان‌دهنده شناسایی شدند. بدین منظور، ابتدا مضامین اصلی که وجه اشتراک زیادی باهم داشته یا حول یک موضوع خاص بودند باهم ترکیب‌شده و یک مضمون سازمان‌دهنده را شکل دادند. مضامین سازمان‌دهنده درواقع مضامین اصلی مشابه را خوشه‌بندی می‌کنند. نتایج تحلیل نشان داد که از میان ۱۶ رونوشت مصاحبه، ۸۴۷ کد در شش بعد اصلی پدیده محوری «ارائه مدل توسعه دانشگاه کارآفرین برای دانشگاه‌های دولتی افغانستان با رویکرد برنامه‌ریزی استراتژیک» را توضیح می‌دهد. شکل‌گیری دانشگاه کارآفرین در دانشگاه‌های دولتی کشور افغانستان متأثر از شرایط علی شامل: آموزش مهارت کارآفرینی، ارتباط دانشگاه با صنعت و جامعه، تجاری‌سازی تحقیقات، ایجاد مرکز خلاقیت و کارآفرینی در دانشگاه، نصاب درسی بازارمحور، ساختار سازمانی منعطف، چشم‌انداز مشترک، استقلال دانشگاه و بین‌المللی‌شدن دانشگاه است. شرایط زمینه‌ای مانند امکانات و تجهیزات، تعامل سازنده و مشارکت با محیط بیرونی، تحقیقات معیاری، فرهنگ کارآفرینی به همراه عوامل مدخل‌گر محیط کلان شامل موانع دانشگاه کارآفرین، موانع برنامه‌ریزی استراتژیک، نقش برنامه استراتژیک در توسعه دانشگاه کارآفرین، نظام پاداش و تشویق و رهبری کارآفرینانه می‌توانند ضمن تسهیل وقوع پدیده محور، مانع از شکل‌گیری آن نیز بشوند. پژوهش‌های گذشته نیز هرکدام به‌نوعی عوامل محیطی را بر شکل‌گیری دانشگاه کارآفرین مؤثر دانسته‌اند (صفریان ناوخی و همکاران، ۱۳۹۸). به عبارت دیگر فضای ساختاری دانشگاه کارآفرین، باید مشوق فضای خلاقیت و هم‌افزایی باشد (نوروزی و همکاران، ۲۰۱۵؛ Menter, 2024) غلبه بر این موانع مستلزم به‌کارگیری راهبردهای آموزش مهارت کارآفرینی، اصلاح ساختار سازمانی دانشگاه، نگاه استراتژیک

و چشم‌انداز روشن، ترویج فرهنگ کارآفرینی و توجه به تضمین کیفیت است که تحقق آن‌ها می‌تواند منجر به پیامدهای درونی و بیرونی برای دانشگاه گردد.

انجام این تحقیق مصادف با رخدادهایی تأثیرگذار در کشور افغانستان شد و کمبود متخصصین و مطلعین در زمینه دانشگاه کارآفرین در افغانستان، عدم دسترسی به منابع و مقالات مرتبط و بیش از همه عدم تمایل و علاقه‌مندی خبرگان برای شرکت در مصاحبه تعمیم یافته‌های این پژوهش را با محدودیت‌های همراه می‌سازد. با در نظر داشتن این محدودیت‌ها و یافته‌های پژوهش پیشنهاد می‌شود برای تحول و توسعه دانشگاه کارآفرین در دانشگاه‌های کشور افغانستان از تجربه‌های دانشگاه‌های کارآفرین کشورهای موفق دنیا بهینه‌کاو شود. استعدادهای کارآفرین در دانشگاه شناسایی شده و از طرح‌های خلاقانه اعضای هیأت علمی و دانشجویان به‌منظور افزایش انگیزه کارآفرینی در آن‌ها تشویق و حمایت صورت پذیرد. با صنعت و کارآفرینان به‌منظور دریافت نظریات آن‌ها در زمینه نیازهای بازار و جامعه ارتباط برقرار شود. وزارت تحصیلات عالی با استفاده از ظرفیت‌های مراکز سیاست‌گذاری، چهارچوب راهنمای دانشگاه کارآفرین را تهیه کنند و دانشگاه‌ها بر اساس چهارچوب راهنما و با توجه به ویژگی، محدودیت‌ها و شرایط موجود مدل توسعه دانشگاه کارآفرین را برای اجرا مکتوب و مصوب نمایند. شبکه‌های کارآفرینی ازجمله مراکز کارآفرینی، مراکز رشد و پارک‌های علم و فناوری را با هدف فعال‌سازی و پویایی، ارزیابی و رتبه‌بندی کرد. آموزش‌های رسمی و غیررسمی کارآفرینی و هدفمند کردن پژوهش‌های دانشگاهی در کنار بازنگری برنامه درسی و گسترش بین‌رشته‌ای و میان‌رشته‌ای در دانشگاه موردتوجه قرار گیرند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

منابع

استراوس، آنسلم؛ کوربین، جولیت. (۱۳۸۵). *اصول روش تحقیق کیفی: نظریه‌های مبنایی، رویه‌ها و شیوه‌ها*. (ترجمه: بیوک محمدی). تهران: انتشارات پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.

بهزادی، نازنین؛ رضوی، سید مصطفی و حسینی، سید رسول حسینی. (۱۳۹۳) طراحی الگوی مفهومی دانشگاه کارآفرین با رویکرد کارآفرینی سازمانی. *توسعه کارآفرینی*، ۲۶(۴)، ۶۹۷-۷۱۳. <https://doi.org/10.22059/JED.2014.53625>

ترکمان، طاهره و نوروزی، علیرضا. (۱۳۹۶). بررسی وضعیت شاخص‌های دانشگاه کارآفرین بر مبنای مدل گیب ۲۰۱۲ در دانشگاه تهران. *رهیافت*، ۶۵(۱)، ۱۳۱-۱۴۸. <https://doi.org/20.1001.1.10272690.1396.27.65.9.7>
خسروی پور، بهمن و زنگنه، مریم. (۱۳۹۷). دانشگاه کارآفرین (مفهوم، ضرورت و چالش). *دوماهنامه مطالعات کاربردی در علوم مدیریت و توسعه*، ۵(۱۳)، ۶۱-۷۳.

صادقی، فرشته، مهارتی، یعقوب، و خوراکیان، علیرضا. (۱۳۹۷). بررسی عوامل تاثیرگذار بر آمادگی دانشگاه‌ها برای تبدیل‌شدن به دانشگاهی با ویژگی‌های کارآفرینانه (مورد مطالعه: دانشگاه فردوسی مشهد). *رشد فناوری*، ۱۴(۵۵)، ۴۳-۵۳. SID. <https://sid.ir/paper/510360/fa>

صفریان ناوخی، معصومه، زاهدبابلان، عادل، معینی کیا، مهدی، و رضایی شریف، علی. (۱۳۹۸). مطالعه کیفی: شناسایی مؤلفه‌های دانشگاه کارآفرین. *توسعه‌ی آموزش جندی شاپور*، ۱۰(۲)، ۱۵۴-۱۶۱. SID. <https://sid.ir/paper/228733/fa>

صمدی میارکلائی، حسین؛ آقاجانی، حسنعلی و صمدی میارکلائی، حمزه. (۱۳۹۳). ارزیابی شاخص‌های دانشگاه کارآفرین در دانشگاه مازندران بر اساس روش فازی. *توسعه کارآفرینی*، ۷(۲)، ۳۶۹-۳۸۸. <https://doi.org/10.22059/JED.2014.52066>

کردنائیج، اسدالله؛ احمدی، پرویز؛ قربانی، زهرا و نیاکان لاهیجی، نازیلا. (۱۳۹۱). بررسی ویژگی‌های دانشگاه کارآفرین در دانشگاه تربیت مدرس. *توسعه کارآفرینی*، ۱۷(۳)، ۶۴-۷۴. <https://doi.org/10.22059/JED.2012.29470>

موحدی، رضا و سپه پناه، مرجان. (۱۳۹۵). بررسی مدل دانشگاه کارآفرین در مراکز آموزش عالی کشاورزی. *نشریه کارآفرینی در کشاورزی*، ۳(۴)، ۱۷-۳۸. <https://doi.org/10.22069/JEAD.2017.10905.1167>

نوروزی، خلیل، باقری کنی، مصباح الهدی، محمدی، حمیدرضا، پاینده، رضا، و نوروزی، محمد. (۱۳۹۳). استخراج ابعاد و شبکه‌بندی مؤلفه‌های ساختاری دانشگاه کارآفرین:

- رویکردی میان‌رشته‌ای. مدیریت در دانشگاه اسلامی، ۳(۲)، ۱۵۵-۱۷۲. SID.
<https://sid.ir/paper/242309/fa>
- وطن‌خواه، نسیم، و رضایی مقدم، کوروش. (۱۳۹۴). مؤلفه‌ها و موانع ایجاد دانشکده کارآفرین از دیدگاه دانشجویان عضو و غیر عضو تعاونی دانشجویی دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز. تعاون و کشاورزی (تعاون)، ۴(۱۵)، ۴۰-۱۷. SID.
<https://sid.ir/paper/93575/fa>

References

- Audretsch, D. B. (2014). From the entrepreneurial university to the university for the entrepreneurial society. *The Journal of Technology Transfer*, 39, 313-321. <https://doi.org/10.1007/s10961-012-9288-1>
- Bano, S., & Taylor, J. (2015). Universities and the knowledge-based economy: Perceptions from a developing country. *Higher Education Research & Development*, 34(2), 242-255. <https://doi.org/10.1080/07294360.2014.956696>
- Behzadi, N., Razavi, S. M., & Hosseini, S. R. (2014). Designing a conceptual model of an entrepreneurial university with an organizational entrepreneurship approach. *Journal of Entrepreneurship Development*, 26(4), 697-713. <https://doi.org/10.22059/JED.2014.53625> [In Persian]
- Cai, Y., & Ahmad, I. (2023). From an entrepreneurial university to a sustainable entrepreneurial university: Conceptualization and evidence in the contexts of European university reforms. *Higher Education Policy*, 36(1), 20-52. <https://doi.org/10.1057/s41307-021-00243-z>
- Clark, B. R. (1998). *Creating entrepreneurial universities: organizational pathways of transformation. Issues in Higher Education*. Elsevier Science.
- Compagnucci, L., & Spigarelli, F. (2020). The Third Mission of the university: A systematic literature review on potentials and constraints. *Technological Forecasting and Social Change*, 161, 120284, 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.120284>
- Etzkowitz, H. (2004). The evolution of the entrepreneurial university. *International Journal of technology and globalization*, 1(1), 64-77. <https://doi.org/10.1504/IJTG.2004.004551>
- Etzkowitz, H., & Zhou, C. (2023). Entrepreneurial university conception: an instauration for the advancement and utilization of knowledge. In *Research Handbook on the Transformation of Higher Education* (pp. 296-316). Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781800378216.00030>
- Guerrero, M., & Urbano, D. (2010). The development of an entrepreneurial university. *The journal of technology transfer*, 37, 43-74. <https://doi.org/10.1007/s10961-010-9171-x>
- Guerrero, M., Urbano, D., & Fayolle, A. (2016). Entrepreneurial activity and regional competitiveness: evidence from European entrepreneurial universities. *The Journal of Technology Transfer*, 41, 105-131. <https://doi.org/10.1007/s10961-014-9377-4>
- Khosravi Pour, B., & Zanganeh, M. (2018). Entrepreneurial university (concept, necessity, and challenges). *Bimonthly Journal of Applied Studies in Management and Development Sciences*, 5(13), 61-73. <https://www.sid.ir/paper/2538-6409/en> [In Persian]

- Kordnaeij, A., Ahmadi, P., Ghorbani, Z., & Niyakan Lahiji, N. (2012). Investigating the characteristics of an entrepreneurial university at Tarbiat Modares University. *Journal of Entrepreneurship Development*, 17(3), 47–64. <https://doi.org/10.22059/JED.2012.29470> [In Persian]
- Menter, M. (2024). From technological to social innovation: Toward a mission-reorientation of entrepreneurial universities. *The Journal of Technology Transfer*, 49(1), 104–118. [HTTPS://DOI.ORG/10.1007/s10961-023-10002-4](https://doi.org/10.1007/s10961-023-10002-4)
- Movahedi, R., & Sepehpanah, M. (2016). Investigating the entrepreneurial university model in higher agricultural education institutions. *Journal of Entrepreneurship in Agriculture*, 3(4), 17–38. <https://doi.org/10.22069/JEAD.2017.10905.1167> [In Persian]
- Norouzi, K., Bagheri Kani, M., Mohammadi, H. R., Payandeh, R., & Norouzi, M. (2014). Extracting dimensions and networking the structural components of an entrepreneurial university: An interdisciplinary approach. *Management in Islamic University*, 3(2), 155–172. <https://sid.ir/paper/242309/en> [In Persian]
- Sadeghi, F., Maharati, Y., & Khorakian, A. (2018). Investigating factors influencing universities' readiness to become entrepreneurial (Case study: Ferdowsi University of Mashhad). *Technology Growth*, 14(55), 43–53. <https://sid.ir/paper/510360/en> [In Persian]
- Safarian Navakhi, M., Zahed Babolan, A., Moeini Kia, M., & Rezaei Sharif, A. (2019). Qualitative study: Identifying the components of an entrepreneurial university. *Jundishapur Education Development Journal*, 10(2), 154–161. <https://sid.ir/paper/228733/en> [In Persian]
- Saha, N., Saha, T., & Saha, P. (2023). Entrepreneurial university and social innovation ecosystems: do they support HELs' knowledge-based economic development. *FGF Studies in Small Business and Entrepreneurship*, 215–240. https://doi.org/10.1007/978-3-031-11371-0_10
- Samadi Miyarkalaei, H., Aghajani, H. A., & Samadi Miyarkalaei, H. (2014). Evaluating entrepreneurial university indicators at the University of Mazandaran using the fuzzy method. *Journal of Entrepreneurship Development*, 7(2), 369–388. <https://doi.org/10.22059/JED.2014.52066> [In Persian]
- Sidrat, S., & Frikha, M. A. (2018). Impact of the qualities of the manager and type of university on the development of the entrepreneurial university. *The Journal of High Technology Management Research*, 29(1), 27–34. <https://doi.org/10.1016/j.hitech.2018.04.003>
- Strauss, A., & Corbin, J. (2006). *Principles of qualitative research methodology: Grounded theory, procedures, and techniques* (B. Mohammadi, Trans.). Institute for Humanities and Cultural Studies. (Original work published 1998) [In Persian]
- Torkaman, T., & Norouzi, A. (2017). Assessing the status of entrepreneurial university indicators based on Gibb's 2012 model at the University of Tehran. *Rahyaf*, 27(65), 131–148. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.10272690.1396.27.65.9.7> [In Persian]
- Vatan Khah, N., & Rezaei Moghaddam, K. (2015). Components and barriers to establishing an entrepreneurial faculty from the perspective of student cooperative members and non-members at Shiraz University's Faculty of Agriculture. *Cooperation and Agriculture (Ta'avon)*, 4(15), 17–40. <https://sid.ir/paper/93575/en> [In Persian]
- Wissema, J. G. (2009). *Towards the third generation university: Managing the university in transition*. Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781848446182>